

ЖИВОТЪТ Е ОПЕРАЦИЯ БЕЗ УПОЙКА

ИВАН СПАСОВ

За мене този поет — Петър Анастасов — сякаш изневиделица навлезе равноправно и дори забележително в съвременната ни лирика. Не долавях мъката на преборването му с другите гласове. Не се чувствуваше като че ли някакво извънредно усилие — характерен белег за мнозина поети, които доста трудно и дълго преодоляват съпротивата на вече установените и все по-неотстъпчиви ценности в актуалната ни поезия. Тя е ревнива към всеки нов набег в пределите ѝ, често го конфронтира. Има случаи, когато не му позволява да се развива, стагнира обстоятелствата и условията около появата и продължаването му. Теорията и критиката все още не са поставяли, а и не са изследвали подобен „възел“ от взаимоотношенията между автори, явления, тенденции, които дават облика на днешната ни литература. Процесите вътре в нея не протичат гладко и миролюбиво. Напрежението идва от самата реална стойност на сътворяваното художествено дело. Всяко необичайно извисяване води към разместване на силите и в хоризонтално, и в отвесно направление. Тогава проличава най-добре кой колко струва, на кое място застава, какви са възможностите и перспективите, с които навлиза в областта на словесното изкуство.

Невидимата за простото око борба на противоположностите се изразява по различен път и определя графиката на всяко индивидуално навлизане и присъствие в областта на творчеството. Става дума и за съревнование в границите на едно и също поколение, и за общата картина, която чертаят писателите в едно и също време. Може да се говори също така и за разцвета или за кризата в поетиката, в тематиката, в цялостната емоционална атмосфера на излъчването, което извира от личния почерк и от неповторимата магия на изповядваната идейно-естетическа позиция. Тя не може да бъде скрита. Най-вече от нея се започва, когато е нужно да оценим нечие приближаване към подстъпите на поезията, и когато е наложително да предскажем бъдещето му. С всичкия риск на това приятно и задължаващо критическо поведение, а и с цялата негова капризност, която съдържа многостранни черти: гражданско-нравствения характер на поета, величината на художественото му измерение, потенциала на волята, на културата, на жизнения опит, на готовността и способността му да завоюва и да отстои собственото си убеждение, прерастващо в човешко и в творческо веруе.

Всички тези прагове, перипетии, проверяващи твърдостта на духа изпитания като че ли не се изправяха пред увереното и сигурно навлизане на Петър Анастасов в нашата днешна поезия. Или така ми се струва? Поне липсваха ония очевидни за оперативната критика факти, които държат като на длан пред нейния поглед стъпките на всеки един от „нашествениците“ в полето на лириката. Бих могъл да създам по собствени впечатления „диаграма“ как са се откроявали на първоначалния хоризонт редица от съвременните ни поети. Накъде са тръгвали, по какъв начин са спечелили за себе си правото и потребността да бъдат забелязани, да придобият признание, да се „настанят“ по-дълбоко или по-скромно сред връстниците и съвременниците си. Това е занимателна, интересна, увлекателна и драматична индивидуална биография за всеки

творец. Тя се опира върху отделни стихотворения, върху публикувани цикли, книги, сборници, които са привлекли вниманието на читателите и на ценителите. И са открили появата на нов автор.

Тука, в историята на формираната лична поетическа „хроника“, стоят написаните за поета статии, рецензии, портрети; водените по повод на неговите произведения разговори, дискусии, обсъждания. В потеклото на раждащото се хуманно-литературно „досие“ дават своя отпечатък и съгласията с търсенията и с успехите на поета; и техните оспорвания, и разпространяването по негов адрес клюки, мълви, злоезичия и всевъзможни коментари. Всичко това е част от атмосферата на твореца; от климата, в който започва да расте и да се утвърждава той. Разбира се, основното е степента на постигнатото художествено издигане, идейно-емоционалните му простори, казаните и образно изразените концепции, граждански откровения, личностни възгледи, социални гледни точки, естетически сблъсъци с рутината, разтворените перспективи за бъдещ повнушителен развой.

Може би, защото „действието“ ставаше в Пловдив, а не пред очите ми в София, вероятно и заради самите обективни обстоятелства, които съпровождаха развитието на Петър Анастасов като лирик, но далече някак си бяха от мене подробностите и „колоритните“ особености на влизането и на утвърждаването му в нашата поезия. Той не дойде в нея с подчертано свой обхват от мотиви, наблюдения и проблеми. Ала несъмнено успя да разгърне собствен идейно-емоционален, тълкувателски, съдържателно-художествен свят. Не говоря ли в случая за някакво противоречие, което може да разруши моето уверение? Как е възможно един автор да не разкрива собствени теми, пък да гради личен творчески свят? Не. Тука действително не съществува каквато и да била противоречивост и на постановките, и на изводите. Като че ли този поет върви по най-познатите пътища за общуване с читателите си. А в същото време им предлага личен интерпретаторски почерк, прониква по свой начин в пределите на известните идеи за отношението между поета и народа, за връзката между бащи и деца, за борбата като мъка и надежда в името на все чаканата и все така далечна социална и личностна хармония.

Петър Анастасов не краде отникъде своите основания, които му служат и като повод за вдъхновение, и като „суров“ материал за размисли, анализи, обобщения и нови търсения. Той просто следва урочите на живота, вниква в логиката на изпитанията, прави своя човешка и гражданска преценка на събития, на преживявания, на конфликтни ситуации. Тяхното тълкуване се отличава преди всичко с успокоения тон, който ги владее. Никъде авторът не изпреварва по внушение самата равносметка, дошла като закономерна последица от гледища, от съпоставки, от яркия поток на чувствата. И най-драматичните моменти в същността на изображението придобиват глъбина вместо реторичност; насища ги проникновеността на емоциите, а ги подминава директната поука:

Искам живота си да почия.

Искам душата ми да цъфти.

Искам написаното на листа

да бъде живо и да лети.

Искам да стигна навреме там.

Искам за срещата да успея.

Искам от нищо да не ме е срам,

пък ако може, ще пожиея.

Лирическият герой въвежда тука неизбежната смърт, която ще се окаже и граничният миг на преценката. Отрано човек е длъжен да мисли за тази колкото страшна, толкова и реална присъда, която неминуемо ще се издигне върху всичко сторено и пропуснато из нашия път. А ние имаме външно скромния, ала и трудно постижимия пример на бащи, майки, деди, предходници. Те са вършили предоставената им от жребия

работа тихо, последователно, всеотдайно и достойно, та когато ги е призовавала въздъсщата и безмилостна костеливица, са заставели пред нея и с открито лице, и с изпълнен дълг, и с едно завидно спокойствие. Били са чисти пред съвестта си. Оставяли са добри спомени за себе си. Дошъл е и техният край по силата на осъзнаваната или незабелязвана истина: „Всеки ден ни ранява, последният ни убива.“

Петър Анастасов уплътнява своите помисли за всяко нещо с една уж обикновена примиреност в изложението на сравнения, съпоставки, доводи, съждения. Но в техния строг акцентите се открояват и стихът приема значението на изповед, на дълбока вътрешна съсредоточеност, на воюваща житейска позиция, която е преди всичко интимно, духовно извисена. По такъв начин авторът придава на творбите си голяма достоверност и като свидетелство за ограничената им връзка с реалността, и като доказателство за своята проникателност в дълбоката същност на явленията. Може би тука се виждат най-ясно тъкмо самообитните белези на лирическото пресътворяване. Ако ние направим разрез на образната, на пластическата, на идейно-съдържателната фактура в произведенията на този поет, ще се убедим в тяхната монолитност. Защото думите са повикани да изнесат на преден план главното и да насочат нашето внимание към глъбината на проблематиката, която ни привлича силно. А не да гледаме как напрежението се разлива из периферията на формалните претенции — самоцелни метафори, драстични паралели, необичайни за целта на творбата интонации, словосъчетания и претрупвания. В такъв смисъл поезията на Петър Анастасов е ясна, изведена е върху динамична линия на развитие и на въздействие за читателското възпремане. Тя е ярка в обикновеността си. По един своеобразен път се явява и като антипод на увлеченията по ефектната и празна пищност на изказа, който най-често събира в себе си нарочните старания, без да притежава порива на озарението и живеца на изповедта — светлата мгия за всяка лирика.

Аз имах трайни усещания за стиховете на този автор, без още да бях ги проанализирал цялостно, без да съм се опитал да ги свържа заедно в едно художествено и социално измерение. Кое ме привлича към тяхната природа? Най-вече отсъствието на всякакъв театрален жест, изпъдената от пределите им самовлюбеност, далече пропъдената от плътта им помпозност. Лирическият герой е призван да говори, да се разкрива с една вътрешна честност и с един естествен, непатетичен глас. Друг е въпросът кой, кога и доколко ще го слуша и ще повярва на думите му. За мене те са привлекателни с тая непринуденост на изблика и с емоционалната си автентичност Нищо че не са толкова ярко оцветени, пищни, нақичени с гласовити зънчета. Няма значение също така че не проглушават ушите ни с ораторската си красноречивост. Достатъчна ми е тяхната искреност и пронизващите ги образни откровения. Ето как звучи стихотворението за гората от цикъла интимни размисли, поместен в „Литературен фронт“ (бр. 41, 9. X. 1986 г.):

На моята гора забравената пазва.
Какво отново търся — съчувствие или пощада?
Гората винаги ми прощава и ме наказва
с това, че винаги ми прощава.

Цяло лято гората е плакала боровинки,
украсила е въздуха с паяжини, дърветата — с мъх.
И пълзят милиарди загрижени животинки,
и не могат от работа да си поемат дъх.

Цяло лято гората е чакала мене,
а пък аз се улисах и минаха векове.
Горите и майките никога не се променят —
променят се техните синове.

Уж всичко е същото, уж се опивам
от нейния мирис, от нейния мъдър покой,

а пък внимавам да не настъпя коприва
и се ослушвам — да не започне порой.

Толкова ли съм грешен, та ме е срам от нея?
Мълчат посивелите борове като сърдити бащи.
Сега ще отворя уста и ще онемея,
а една заядлива катеричка ще закрепши!

Излишно е да изтъквам, че песента не е пейзажна, че олицетворението е душата на чудната аналогия между гората и майката. Поетът е намерил съкровения тон и за изказа на отношението си към вековната наша закрилница и тешителка, и за любовта си към родителите, която е изразена дискретно, тихо, сякаш неподчертано, и всъщност дълбоко вътрешно, молитвено. Разказаното звучи като споделена тревога и в същото време носи озарението на радостта от гледката, от преживяваните чувства, от ранимата нежност на човека, изправен пред могъщата и привидно мълчалива гора. Нейният дълбок свят ни покорява и ни кара да коленичим пред нея с едно синомно умилиение. Рисуният притежава предметния колорит на точното наблюдение и на проникновения усет за нещо по-дълбоко, историческо и съдбовно.

Цикълът, за който споменах, не се ограничава по внушение и по тематика с цитираното стихотворение. Тука има открития в гражданско-естетически план, които ни държат под своята власт. И бащинският нежен трепет пред сина войник, и високият човешки дълг към другите, и вътрешната емоционална изтънченост, и синовната обич, и незаменната болка за мъртвите другари, и неубодността заради навъдилите се „едни застраховани от злини отлични приятели и чиновници“ — всичко ни вълнува. Човек трябва да бъде достоен, да не се срамува от себе си; душата му да цъфти, да пази нежния и радостен спомен за миналото, да усъвършенствува постоянно чувството си за човечност и скромност. Преди време Петър Анастасов изрече драматичната мисъл за връзката между поета и народа. В съпоставката и в светлината на това голямо взаимоотношение той прокара острия критицизъм срещу творческата престореност и парадност, срещу излишната и празна суетност пред лицето на тая сила, която ни е родила. Жестоко несправедлива, порочна и отблъскваща е тая мегаломания да се говори от името на тези, които ни хранят. И я ни знаят малко, я напълно са ни откъснали от собствената си твърда земна гръд поради нашата лицемерна синовност и поради безкоренното ни големеене.

За себе си ще призная, че това стихотворение — „С народа сме. . .“ — обърна изцяло и трайно моето читателско и критическо настроение към поезията на Петър Анастасов. Тука усетих оная позиция, която беше нужна за отрезвяване и за слагане пръст в истинската рана: кой ни е дал правото да се отъждествяваме с Народа? Можем ли да бъдем с него на „ти“? Защо непрекъснато говорим от негово име? Не се ли деформира нещо много важно — първо да заслужим уважението и признанието му, па тогава да го поставяме в клетвените си декларации!

Едва ли ще се намери стихосбирка в днешната ни литература, в която авторът да не ангажира за цяло и нещяло тъкмо народа. И да не прокара своите възгледи за негова сметка, да не кокетничи с него, да не го потупва по рамото, да не му се врича в преданост и да не го уверява в готовност за саможертва! И не се пита кой му я иска? Откъде накъде самоволно и позърорски някой съчинител на стихове се уеднаквява с великана, изпъчено застава до рамото му. Понякога иска даже да го засенчи, макар и уж свенливо, уж служейки му предано! Какво трагично разединение — колкото по-кресливо, толкова по-дълбоко:

Мъдруваме, говорим епохално,
а той не чува нашите слова.
И няма по-горчиво, по-печално,
по-страшно неудобство от това.

Безплодно красноречие, тиради —
порой от гласове, а няма глас.
Огласяме салони и площади —
с народа сме, но той дали е с нас?

Не се надявам, че това остро и справедливо намесване в дълготрайната и порочна „творческа“ практика ще я пресече, ще я направи повече невъзможна, или пък ще стресне поддръжниците ѝ. Далече съм от подобна заблуда. Спекулативните излияния ще продължават. Но има вече изказан, изповядан прецедент в обратна посока. Поставен е коректив. А той се помни, защото е и естетически ярко изразен, и безупречно верен като истина, и усетен извътре, изконно, чрез самата природа на друг поет. Издигната е антитезата, която нарушава царството на фалша, създава му повече или по-малко един дисконформт, който го притеснява. Пътят може и да не се промени скоро, но пътниците по него непременно ще започнат да се пооглеждат гузно. А и това е победа! Засега е все още морална. Тя може да стане и фактическа в бъдеще време.

Същата мисъл занимава Петър Анастасов и по-късно. Той пак засяга идеята за рафинирания гордост и за тая „жажда за слава и власт“ у поета. Предимството е отредено за твореца, който действително е по-голям по талант, по дела от всички други; който стои обективно над тях, ражда се като избраник от съдбата и не се издига като на-трапник, не се утвърждава с грубата сила на поста, на групировката, на угодническата критика:

Смъртта ни подрежда, смъртта ни избира.
Еднакъв е моят и твоят шанс.
Така е, но винаги първи умира
един по-голям поет от нас.

И винаги с вяра в поета, достоен
да бъде на времето съвест и глас,
народът отглежда в недрата свои
един по-голям поет от нас.

Не казвам, че някой от нас е излишен,
но мога да кажа спокойно аз:
най-хубавото стихотворение ще го напише
един по-голям поет от нас.

И по такъв начин авторът продължава своето веруване за поезията, която прераства неминуемо в борба, „става фронт“. И въпреки че я подлагат на жестоки изпитания и проверки, тя оцелява, не умира, „създава шампиони по мятане на слънчев диск“.

Ако една лирика се гради само върху своята блестяща форма, без колебание бихме я дали за предмет на разглеждане от естествуващите из университетските семинари. Но тя има и своето съдържание: при това диалектически „сраснало се“, неделимо нито за миг от съответната му форма. Тъкмо то е адресирано предимно, главно, най-вече към широката читателска публика. Чрез него тя узнава мислите на поета, неговите преживявания, страсти, възгледи, позиции към явленията в живота, към самия себе си, към историята, към настоящето и към утрешното битие. Признавам си, че мене много повече ме увлича и държи нащрек съдържанието в поезията на Петър Анастасов. Иначе не бих могъл да обдувам с лирическия му герой. Не ще мога да разпознавам облика му, няма да откривам характера и манталитета му. Някоя литература не може да бъде анонимна. Тя е доказана самолично първо с името на писателя, с неговите герои, с тяхната идейно-естетическа сила, с цялостния му граждански авторитет.

Като давам преимущество на житейската основа, на темите, на мотивите, които произват разглежданата лирика, това не означава ни най-малко, че подценявам творческата способност на поета. Без нея не бихме могли да усетим и величината на изобразяваните социално-интимни, природни, психологически противоречия и обобщения. Вярно е, че отличителните белези в поетиката на Петър Анастасов ни водят към раз-

казвателния елемент в изграждането на произведенията, че те приличат повече на изповед чрез повод, чрез случка и сюжет. Ала тяхната емоционалност е тази, която придава на откровенията дълбочина, искреност, вътрешна достоверност и голямо въздействие. Така е навсякъде — и в подчертано „фабулната“ интрига, и в пряката лирическа атмосфера, и в капризните настроения на душата, и в драматичните размисли за времето, живота и хората в тях.

Не искам да раздробявам цялостта на този поетичен свят, като разграничавам в него пейзажни картини, битови тревоги, философски синтези, любовни проникновения, капризни хрумвания на погледа, есепитични шрихи на перото, драматични разговори с майка, баща, деца, съвременници. Мога да прибавя още постоянно съпровождащата лирическият герой тъга за детството, за младостта, за едреещите в паметта ни спомени, за преходността на земната сладост, за изчезващите радости, замествани от неизбежната мъдрост на преценката, която с годините става все по-трезва и помъчителна. Всичко това се пречупва като изживяване, като реакция, като силно вътрешно съсредоточие през художествените измерения на образа, на метафоричните съпоставки, на точните думи, на поетическото излъчване. Лириката на Петър Анастасов е монолитна като духовен мир, който не познава застиналоста на сковаващите социално-нравствени догми. Но също така и не се подчинява на временните моди, на ефектните дерзания, на конюнктурните идейно-естетически пристъпи. В него има нещо трайно, изискано, житейски достоверно, подвижно като настроение, солидно като изказ, увеличащо и покоряващо като човешки, граждански, психологически темперамент на лирическият герой. При това подчертани спокойно, неафектирано емоционално, с присъствие на дълбоките противоречия и промени в битието.

В стихосбирката на Петър Анастасов „Единствено безсмъртие—любов“ (порединца „Поколение“, НМ, 1984 г.) първият цикъл е наречен „Спокоен безпорядък...“. Заглавието е показателно за обобщаващия извод на твореца и за неговата разпалена жажда, с която сезира в многоостранната и в непредвидимата картина от действителността. Всъщност акцентът пада не върху безпорядъка на живота, а върху неговата неуловима, изненадваща пъстрота и сложност. Всяко нещо е обосновано и предизвикано и чрез логиката на естеството, и чрез незачитане на логичността в името на красотата, на разнообразието, на свободата и на капризното човешко поведение („Марково“, „Хотел“, „Бой“, „Сън“, „Любов“, „Ангел“ и други). Тая поезия е пълна с радости, страхове, предчувствия, атактични връщания през времето; с най-обикновена делничност, с най-възвишени мечти, с романтична, неосъществена обич; с овладени плътски желания, с нежна и деликатна чувствителност:

Земята се опиваше от тоя
пороен, ненаситно жаден дъжд
и аз разбрах, че ти си само моя,
защото те усетих извелнъж
във дрехите си като топла влага,
в кръвта си — като порив на ръце.
Една внезапна мълния пробяга
от моето към твоето лице
и падаше вода на твоите устни.
И в тоя миг небето загърмя,
и в тоя миг земята се отпусна,
изтръпнала и влюбена земя.
И затуптя мълчанието свято
в задъханото ти сърце.
Браздяха мътни ручей земята,
сълни браздяха твоето лице. . .

(„Целувка“)

По много странен път се ражда читателското доверие към една поезия. Тя е, която предразполага към себе си сетивата, ума, интереса и цялото ни човешко същество. Печели ги с яснотата на композицията, с красивата природа на словото, с музиката на стиха, с дълбочината на мисълта, с обаятелното излъчване, което ни овладява. Може да се каже, че нищо странно тука няма, защото всичко става ненасилствено, по законите на привличането и на хармонията, които са ни дадени от самата еволюция към съвършенството. В лириката на Петър Анастасов, която не блести с формални откривателства, господствуват големите символи на живота. Те не са плод на усилия да се постигне абстрактната формула на битието, а бележат неговото потекло чрез паралели, сравнения и описания, които намират корена си в неизопачената истина. Тука са и „градината на любовта“, и тревожните опасения от „злобата човешка във сърцата“; и постоянните мисли за една „Гора като вселена, гора като душа“, и виденията от детството, което никога не изчезва и постепенно разширява своята власт над вниманието ни:

Виждам бялата забрадка,
леко кацнала на клона,
мама, радостна и кротка,
с кошница като корона.

Оттогава все ме вика
лястовица белошійка,
месецът, изгрял в мотика,
и звездата карванджийка.

Виждам път под сенчест орех.
Ето моята тревога:
с пътищата се преборих,
но с годините — не мога.

Там, край сянката позна,
друг сега опъва прашка.
И подскача на земята
гушеровата опашка. . .

(„Виждам лято, виждам стадо“)

Какъв е тонусът на тая лирика? Дали поетът не влиза все повече в пространствата на спомена и на тъжната равносметка? До каква степен е проявен актуалният нерв, който пронизва тъканта на стихотворенията и определя емоционалния трепет на героя? Имаме ли основание да отнасяме такава поетическа рефлексия към парливите сблъсъци на човека с времето, с личните си тежнения, с колективистичния опит на всички? Не стои ли някак извън драматичния идейно-психологически релеф на всекидневие то ни творческото предпочитание на Петър Анастасов? Могат да бъдат поставени още редица други формулировки — било като питане, било като утвърждаване, които ще разширят представата ни за тематичния, за гражданско-нравствения, за „чисто“ естетическия обем в поезията на този автор. И веднага ще кажа, че дефинираните въпросителни действително в никаква степен не омаловажават завоеванията на поета, не ги осветляват с прожектора на съмнението, не ги смаяват ни най-малко. Напротив. Те ни отправят към една потребност — и теоретическа, и оценъчна, която ще отхвърли тривиалните, вече отдавна догматизирали се постановки. Те разглеждат емоционалната изповед като продиктувана от лесната шампа и стесняват до неимоверност правата на индивидуалната гледна точка. Тъкмо тя е поучителна за изследване, защото чрез нея лириктът дава глас и простор на същността си като писател, като личност, като гражданин.

В такъв план ще изтъкна, че сътвореното чрез перото на Петър Анастасов (става дума тука единствено за неговата поезия, драматургията му не влиза в моята задача) носи редица предимства и отличителности, които свидетелствуват и за ярък съвременен

усет, и за уважение към човешката душевност, и за професионално извисяване на художественото слово. Споменът е жива част от краткия или по-дълъг низ от усилия, изпитания, победи, поражения, тържества и падения на духа. Романтиката на връщането назад през годините слага своя емоционален отпечатък и върху светостта на детството, и върху любовта към родителите, и върху омаята на родното място, и върху незначителните уж подробности, с които се пълни кладенецът на паметта. Любовните мотиви не са просто задължение към „продуктивната“ за всеки поет деликатна тема. Те идват като изповед, като съдба, като плахо признание или като неудържима болка. Понякога в нежната им сърцевина гори огнището на последната надежда, която магически разпалва и радостта, и въображението, и готовността за нов подем на жизнелюбието:

И нашата любов ще се повтори
със всичките ѝ земни папила,
които я възнасяха нагоре
по чистите небесни стъпала.

Ще бъде мир и ангели ще пеят,
когато се преселваме отвъд.
И две стрели коварно ще успеят
сърцата ни отново да ранят.

И всичко ще започне отначало
в мига на оня нежен благослов,
създал това красиво и печално
единствено безсмъртие — любов.

(„Заклучват ни в килии на портрети. . .“)

Поезията на Петър Анастасов не скрива от мисълта и от емоциите на читателя нито приятните съждения за битието, нито спестява неговите жестоки примери, нито пък се опитва да обобщи еднолинейно и бързо житейското разнообразие. Тя е изпълнена от багрите на природата, диша с устрема на лирическият герой към безсмъртието на доброто дело. Изпитваме посредством тръпната му чувствителност страха от преходността на броените мигове; радваме се на интимната близост чрез обичаната жена, чрез приятелството, чрез бъдещето на следовниците. Завладява ни подвигът на силните мъже, идва угризението пред забравения и буренясал бащин гроб. Искаме да оставим високо морално богатство на синовете си, които ще продължат „четта на родословното дърво“. Тези трудни внушения се оказват в съседство с пасторални картини, с точни наблюдения от селския пейзаж, който е останал в душата на детето и на поета. Усещаме дъха на земята, затрупва ни белият сняг на прераждането, потъваме в празника на гроздобера, виждаме се синовно коленичили пред нашенските „възли в меката земна пръст“. Тръпнем за дълбочината и за силата на българския корен, радваме се на слънцето, което ги грее от родни небосклони. Трудим се да запазим дълго у себе си Човека и да изпъдим по-далече неговото пагубно превъплъщение в мъничко и хилаво човече. Разбираме с цялата си неспокойна душа, че и краят е неизбежен, ала трябва да ни утешава съзнанието, че „човекът се ражда, когато умира“ . . .

Лирическият герой в поезията на Петър Анастасов е твърде чувствителен към изтичащото, проверяващото и утвърждаващото ни време. То „подобно вятър полюшва всяка жива твар“. Никой не се спасява от непобедимата му власт и присъда. И затова по един болезнен път ни свързват годините и с извършеното от самите нас, и с оставения от предходниците ни завет. Не можем да бъдем спокойни, ако не продължим достойно голямото им наследство. Раздялата с живота за никого не е веселие. Границата на тези драматични състояния — живот и смърт — е ладена, за да проличат не толкова делата на мъртвите, колкото нашите, на останалите живи:

Диханието на всемира
люлееше земята лятна.

Узряваше пшеница златна,
а трябваше да се умира.
Коя от земните наслади
с вкуса на хляба ще сравните?
Но можем ли да бъдем сити,
когато мъртвият е гладен. . .

(„Балада“)

Този финал трябва да прикове нашето внимание. Тука не физическият глад е мярката за поведение и за признателност. Издигнат е високият нравствен критерий — когато си отива с излъгани очи, с неосъществена идея, с пропаднали мечти, умиращият герой, неговото дихание не ни оставя спокойни. Дългът ни е вечен, тревогата ни е постоянна.

Петър Анастасов говори спокойно, меко, без афекти за тая взаимосвързаност и приемственост между поколенията между народа и творците, между годините и епохите. Но тая мекота е внушаваща. Чрез нея е наситен емоционалният стих. Тя ни завладява по най-тънките човешки нравствено-емоционални способности. Няма нужда от гръмогласия и от превзети жестове. Нека прочетем стихотворението „Достойнство“ („Вечерни новини“, бр. 232 от 5 октомври 1987 г.) и ще се убедим в тая ѝ покорност и непримиримост пред безмилостното време. И ако сме деца на свободата, нейни рожби и строители, не би следвало да изричаме лесни думи, от които после „да се червим“. Прагът на приказките следва да е много високо дигнат — над голите обещания и над празното бръщолевене. Човешките дела са и грешни, и праведни. Ала образът на свободата, олицетворяващ бляновете народни, не бива да е покрит с лицемерие, притворство, демагогия и деспотизъм. Сега е ред на жажданата откровеност и на преобразителната искреност. Без тях гниенето и на душите, и на действията ще продължи:

Товарът на времето ще ни смаже.
Преди да изчезнем под него съвсем,
трябва всичко натрупано да си кажем,
трябва всичко по име да назовем.

За да имаме право и ние достойно
да вървим към оная заветна черта,
зад която победно, красиво, спокойно
Свободата се слива с вечността.

Тука отново авторът подхваща мисълта, че последният човешки миг е и началото към пълната му смърт или към новия му живот. Всичко зависи от стореното на тая земя и в полза на всички. . .

Поезията на Петър Анастасов носи полъха на дълбоката земност и в емоциите, и в анализа, и в обобщенията на истини, противоречия, конфликти, развитие и задържане на прогреса. В тия стихове има нещо казано с обикновен, прост, ненагруфен език, ала вярно, засягащо веднага чувствата и съзнанието ни, ангажиращо цялата ни човешка и гражданска природа. Това е лирика в редица случаи като че ли „резюмативна“, защото върви по строгите пътища на живота, през които са минали и други поети. Но тя е напълно самостоятелна и художествено, и тематично, и въздействащо. Причината за тая колоритна, индивидуално вгълбена, естетически самобитна словесна палитра се крие в позицията на твореца и в неговата явна идея, че „животът е операция без упойка“. До такава степен реализмът побеждава самоцелната литература. И до такава висота трезвото претворяване приема духа и посоката на всепроницателното изкуство чрез яркото българско поетическо слово.